

Tjänsteskrivelse

Datum

2024-05-21

Vår referens

Jerry Nilsson
Beredskapssamordnare
jerry.nilsson@malmo.se

Remiss Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8) STK-2024-412

Sammanfattning

Malmö stad har fått möjlighet att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8). Förslagen i utredningen syftar till att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Förslaget innebär bland annat att kommunerna ska analysera de behov som kan uppstå för befolkningen i kommunen och planera för hur nödvändiga livsmedel kan distribueras i kommunen. Krav ställs också på att kommunerna ska agera för att upprätthålla tillgången till livsmedel.

Stadskontoret ser positivt på att Sveriges livsmedelsberedskap stärks och att kommunerna är delaktiga i uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. Samtidigt efterfrågar stadskontoret en tydlighet gällande flera delar i förslaget. Bland annat finns det ett behov av en ökad tydlighet gällande vilken förmåga som ska uppnås, inte minst i förhållande till föreslagen finansiering. Vidare efterlyser stadskontoret en tydlig regional och nationell samordning som möter den kommunala nivån. Detta för att undvika risken att arbetet suboptimeras och förmågan över landet blir fragmentarisk. Stadskontoret saknar även ett bredare långsiktigt perspektiv på landets livsmedelsförsörjning i stort.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Kommunstyrelsen godkänner förslag till yttrande och skickar yttrandet till Landsbygds- och infrastrukturdepartementet.

Beslutsunderlag

- Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)
- Remiss Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)

- G-Tjänsteskrivelse KSAU 240527 Remiss Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)
- Förslag till yttrande KSAU 240527 Remiss Landsbygds- och infrastrukturdepartementet - Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8)
- Remissvar VA SYD
- Remissvar servicenämnden
- Remissvar hälsa-, vård- och omsorgsnämnden
- Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden beslut 240424 § 50
- Remissvar miljönämnden
- Beslut miljönämnden 240424 § 73 Särskilt yttrande (M) och (V)
- Servicenämnden beslut 240423 § 42

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2024-05-27

Kommunstyrelsen 2024-06-05

Beslutet skickas till

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Funktionsstödsnämnden

Hälsa-, vård och omsorgsnämnden

Miljönämnden

Servicenämnden

VA SYD

Sydvatten AB

Stadskontorets handläggare

Ärendet

Malmö stad har fått möjlighet att yttra sig över Landsbygds- och infrastrukturdepartementets remiss - Livsmedelsberedskap för en ny tid (SOU 2024:8).

Ärendet har skickats på internremiss till hälsa-, vård- och omsorgsnämnden, funktionsstödsnämnden, arbetsmarknads- och socialnämnden, grundskolenämnden, miljönämnden, servicenämnden, VA SYD och Sydvatten. Arbetsmarknads- och socialnämnden, funktionsstödsnämnden, grundskolenämnden och Sydvatten har avstått från att yttra sig. Miljönämnden, hälsa- vård och omsorgsnämnden, servicenämnden och VA SYD har inkommit med remissvar.

Utredningens förslag

Bakgrund

Regeringen beslutade den 28 april 2022 att tillsätta en särskild utredare med uppdrag att föreslå en utvecklad inriktning för livsmedelsberedskapen inklusive styrmedel för näringslivets medverkan. Förslagen ska utgöra en del av underlaget för regeringens fortsatta arbete för uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen i syfte att stärka samhällets krisberedskap och det civila försvaret i enlighet med målet för det civila försvaret.

Mål för livsmedelsberedskap

Utredningen föreslår ett mål för livsmedelsberedskap: ”att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen”.

Ny lag

Utredningen föreslår att Lagen om livsmedelsberedskap ska instiftas. Genom lagen införs bestämmelser om kommuners ansvar för livsmedelsberedskap och bestämmelser om beredskapslagring.

Definition av livsmedelsberedskap

Med livsmedelsberedskap avser utredningen verksamhet som syftar till att upprätthålla den livsmedelsförsörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna eller för att bidra till det militära försvarets förmåga. Verksamheten bedrivs av ett stort antal aktörer, bland annat myndigheter, kommuner och regioner samt enskilda, företag och civilsamhället.

Utredaren menar att definitionen av livsmedelsberedskap knyter an till definitionen av såväl civilt försvar som försörjningsberedskap, och tydliggör därmed att livsmedelsberedskap är en grundläggande del av totalförsvaret. Utredaren anser att livsmedelsberedskapen dock inte bör begränsas till en situation med höjd beredskap och den fullmaktslagstiftning som då kan användas. I utredningen anges som skäl att fredstida krissituationer som till exempel effekter av klimatförändringar, smittsamma sjukdomar och radioaktiva utsläpp också kan få allvarliga konsekvenser för livsmedelsförsörjningen.

Uppföljning

Utredaren anser att livsmedelsberedskapen bör följas upp av Livsmedelsverket. Myndigheten för totalförsvarsanalys föreslås få i uppdrag att analysera och utvärdera livsmedelsberedskapen och bedöma om vidtagna åtgärder har fått önskad effekt ur ett systemperspektiv.

Den enskildes förmåga bör stärkas

Utredningen föreslår att enskilda bör ha livsmedel motsvarande minst en veckas

förbrukning och att befolkningens kunskap om vad en lägre servicenivå från samhället kan innebära avseende livsmedel bör öka. Utredningen föreslår också att regeringen bör överväga att ge Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Livsmedelsverket i uppdrag att föreslå insatser i syfte att förbereda befolkningen på situationer med livsmedelsbrist.

Kontinuitet i måltidsverksamheter bör säkerställas

Utredaren anser att offentliga måltider är en viktig samhällsfunktion som en femtedel av befolkningen är beroende av för ett eller flera av dagens mål mat. Staten, regioner och kommuner därför bör bedriva ett systematiskt arbete i syfte att upprätthålla måltidsverksamheter även under allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen.

Kommuner ska få ett ansvar för lokal livsmedelsberedskap

Utredaren vill att kommuner ska få ett lagstadgat ansvar för vissa uppgifter inom livsmedelsberedskapen. I den nya lagen om livsmedelsberedskap åläggs därför kommunerna att analysera de behov som kan uppstå för befolkningen i kommunen vid en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Utredaren vill också att kommuner ska planera för lokal livsmedelsdistribution. Vid en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen, eller en överhängande risk för en sådan störning, ska kommunen enligt förslaget vidta lämpliga åtgärder för att upprätthålla tillgången till nödvändiga livsmedel för befolkningen i kommunen. Utredaren föreslår att Livsmedelsverket får uppgiften att ge vägledning och följa upp kommunernas arbete med livsmedelsberedskap.

Livsmedelsverkets roll

Utredaren föreslår att Livsmedelsverkets roll som sektorsansvarig myndighet förtydligas genom ett uttalat ansvar för att leda arbetet med att samordna åtgärder inom livsmedelsberedskapen. Uppgiften innebär att övergripande samordna den verksamhet som syftar till att upprätthålla den livsmedelsförsörjning som är nödvändig för befolkningens överlevnad, för att säkerställa de viktigaste samhällsfunktionerna eller för att bidra till det militära försvarets förmåga.

I utredningen föreslås att Livsmedelsverket bör samordna arbetet med att identifiera sårbarheter och kritiska beroenden som påverkar förutsättningarna för livsmedelsberedskapen. Det handlar till exempel om behovet av arbetskraft under höjd beredskap, kritiska livsmedelstransporter, fungerande elförsörjning och robusta betalningssystem.

Nationellt livsmedelsberedskapsråd

För att Livsmedelsverket ska kunna ansvara för den nationella samordningen av livsmedelsförsörjningen på ett effektivt sätt bedömer utredaren att myndigheten behöver utökade verktyg. Förslaget är därför att ett nationellt livsmedelsberedskapsråd

inrättas; Livsmedelsberedskapsrådet. Rådet ska bistå Livsmedelsverket med information i syfte att förebygga och hantera allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. Rådet ska också få möjlighet att yttra sig i frågor av principiell art eller frågor av större betydelse för livsmedelsberedskapen. Utredaren bedömer att inrättandet av ett nationellt livsmedelsberedskapsråd kommer att stärka förmågan till att tidigt upptäcka kriser och det ökar därmed myndigheternas möjligheter att samordna sina beredskapsåtgärder.

Ett motståndskraftigt livsmedelssystem

Utredaren ser risker med att säkerhetspolitiska kriser och handelsstörningar snabbt skulle kunna resultera i brist på insatsvaror som handelsgödsel, växtskyddsmedel och diesel. I utredningen poängteras därför att jordbruksmarken bör värnas. Utredaren anser vidare att Myndigheten för samhällsskydd och beredskap bör utreda riksintresseanspråk för totalförsvarets civila del avseende viss verksamhet inom livsmedelstillverkning, livsmedelskontroll och livsmedelsdistribution.

Utredaren bedömer att en ökad produktion och användning av biodrivmedel har potential att stärka livsmedelsberedskapen förutsatt att biodrivmedlen kan produceras inom EU. När det gäller mineralgödsel bedömer utredaren att regeringen bör låta utreda frågan om att införa ett ändamålsenligt regelverk för inhemsk produktion av mineralgödsel.

Utredaren påtalar att livsmedelsbutiker är den samhällsviktiga verksamhet inom livsmedelsförsörjningen som möjliggör att befolkningen kan införskaffa livsmedel. I utredningen föreslås att livsmedelsbutikerna bör vidta beredskapsåtgärder. Regeringen föreslås ge Livsmedelsverket i uppdrag att kartlägga livsmedelsbutikernas förmåga att motstå allvarliga störningar.

Funktion för tidigt upptäcka hot

Utredaren föreslår att en nationell funktion med uppgift att tidigt upptäcka hot mot livsmedelsförsörjningen ska inrättas inom Livsmedelsverket. Funktionen ska löpande inhämta, analysera och sammanställa uppgifter av betydelse för livsmedelsberedskapen samt analysera befolkningens behov av livsmedel. Syftet är att uppnå en mer effektiv hantering av olika hot mot livsmedelsförsörjningen. Utredaren anser att en tidig upptäckt av hot mot livsmedelsförsörjningen ger utrymme för enskilda, myndigheter och företag med flera att vidta lämpliga beredskapsåtgärder.

Beredskapslagring av inom jordbruksområdet

Utredaren menar att beredskapslagring av vissa varor kan vara ett sätt att mildra de negativa konsekvenserna av allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen genom att ge utrymme för omställning. Därför föreslår utredaren att ett regelverk om beredskapslagring inom jordbruksområdet införs. Beredskapslagringen ska omfatta

varor inom jordbruksområdet som krävs för framställning av nödvändiga livsmedel. Jordbruksverket föreslås få ansvaret att ombesörja beredskapslagring. Regler om beredskapslagring föreslås införas i den nya lagen om livsmedelsberedskap.

Utredaren föreslår slutligen att kostnader för livsmedelsberedskap ska belasta statsbudgeten och beräknas uppgå till cirka en miljard kronor per år mot slutet av nästa totalförsvarsbeslutsperiod. Utredaren bedömer att kostnaden för kommunernas nya uppgifter uppgår till 250 miljoner kronor per år, beräknat på 0,5–1 årsarbetskrafter per kommun.

Remissinstansernas yttranden

Nedan sammanfattas inkomna remissvar. Beslut och yttranden i sin helhet biläggs ärendet.

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden

Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden välkomnar utredningens fokus på livsmedelsberedskap men ser ett behov av samverkan kring vad åtagandet kan komma att innebära för nämnden. Hälsa-, vård- och omsorgsnämnden vill också betona vikten av att förslaget finansieras fullt ut av staten. Nämnden ställer sig positiv till att samhället gemensamt ansvarar för en hållbar livsmedelsberedskap genom åläggande. Utredningen nämner specifikt målgrupper som inte själva har möjlighet att ha individuell beredskap, är beroende av sociala insatser eller som är i riskzon för att hamna i prekärt läge under kriser. Således omfattas nämndens målgrupp i hög utsträckning av utredningens fokus. Däremot kan det kan tillkomma ett kommunalt ansvar för grupper som inte har sociala insatser idag.

Miljönämnden

Miljönämnden lyfter fram att för att öka livsmedelsberedskapen behöver Sverige en plan för hur livsmedelsproduktionen på sikt kan bli mindre beroende av importerade insatsmedel som till exempel fossila bränslen, mineralgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Den bästa livsmedelsberedskapspolitiken för ett nytt civilt försvar är att snabba på en omställning till ett fossilfritt lantbruk för att minska beroendet av importerade bränslen, men miljönämnden saknar en tydlig plan i förslaget för att åstadkomma det. Miljönämnden ser också att en säkrare lokal elförsörjning behövs för att stärka livsmedelsberedskapen, så att inte viktig livsmedelstillverkning i södra Sverige stannar om det blir avbrott i elförsörjningen. Miljönämnden anser det positivt att Livsmedelsverket ska ta fram en vägledning för hur kommunerna ska agera samt att man föreslår finansiering för utökade uppgifter. Det är däremot viktigt att säkerställa en fördelning av dessa extra medel så att de hamnar där de gör mest nytta.

Särskilt yttrande har inkommit från Moderaterna (M).

Särskilt yttrande har inkommit från Vänsterpartiet (V).

Servicenämnden

Servicenämnden ser positivt på de förslag som berör nämndens ansvarsområden. Servicenämnden motsätter sig dock utredningens ställningstagande om att det inte bör införas specifika bestämmelser som anger en minimiperiod för hur länge en aktör ska ha beredskap för att upprätthålla sin måltidsverksamhet.

VA SYD

VA SYD menar att dricksvattenförsörjning endast berörs i begränsad omfattning i betänkandet och istället framförallt hanteras i den pågående VA-beredskapsutredningen. Av den anledningen ser VA SYD det svårt att yttra sig om dricksvattenfrågan eftersom helhetsbilden ännu inte har presenterats. Uppdelningen av dricksvattenfrågan förefaller sig ha lett till att ett nödvändigt livsmedel som dricksvatten inte definieras som ett nödvändigt livsmedel, vilket VA SYD ifrågasätter. VA SYD hänvisar till att utredaren konstaterar att dricksvatten är en kritisk insatsvara i varje led av livsmedelskedjan. Med anledning av detta menar VA SYD att det kritiska beroendet innebär att det kommer finnas ett behov av förmågehöjning och kontinuitetslösningar för verksamheter i denna sektor, särskilt om behovet överskrider hushållsändamål.

Stadskontorets bedömning

Stadskontoret ser positivt på att Sveriges livsmedelsberedskap stärks och att kommunerna är delaktiga i uppbyggnaden av livsmedelsberedskapen. Samtidigt efterfrågar stadskontoret en tydlighet gällande flera delar i förslaget. Bland annat finns det ett behov av en ökad tydlighet gällande vilken förmåga som ska uppnås, inte minst i förhållande till föreslagen finansiering. Vidare efterlyser stadskontoret en tydlig regional och nationell samordning som möter den kommunala nivån. Detta för att undvika risken att arbetet suboptimeras och att förmågan över landet blir fragmentarisk. Stadskontoret saknar även ett bredare långsiktigt perspektiv på landets livsmedelsförsörjning i stort.

4.3 Civilsamhällets roll inom livsmedelsberedskapen

Stadskontoret ser positivt på att utredningen lyfter betydelsen av ett starkt civilsamhälle. Stadskontoret ser att ett starkt lokalsamhälle och ett livaktigt föreningsliv är en viktig tillgång i kristider.

5.1 Livsmedelsberedskapen behöver stärkas

Stadskontoret bejakar att Sveriges livsmedelsberedskap behöver stärkas med tanke på det försämrade säkerhetsläget i omvärlden. Stadskontoret ser även att en förstärkt livsmedelsberedskap kan vara relevant utifrån framtida klimatförändringar med extremväder i olika former som i sin tur kan påverka jordbruks- och livsmedelssektorn.

Stadskontoret saknar dock, som miljönämnden, ett bredare långsiktigt perspektiv på landets livsmedelsförsörjning och hade önskat tydligare skrivningar om behovet av

robusta och resilienta livsmedelssystem som är mindre beroende av importerade insatsmedel som till exempel fossila bränslen, mineralgödsel och kemiska bekämpningsmedel. Stadskontoret menar att även mindre och mer diversifierade gårdar med ekologisk produktion kan ha betydelse ur beredskapssynpunkt. Detta eftersom de bland annat är mindre beroende av inköpta, ibland importerade, insatsmedel.

6.1 Jordbruksmark

Stadskontoret anser, liksom miljönämnden, att det är bra att jordbruksmarkens värde stärks och att förtydliganden sker kring vilka viktiga samhällsintressen som kan motivera att jordbruksmark exploateras.

6.6 Växtskydd, 6.7 gödselmedel, 6.8 foder

När det gäller att minska beroendet av importerade insatsmedel, såsom mineralgödsel anser stadskontoret att en satsning på mer recirkulering av näringsämnen, exempelvis spridning av certifierat avloppsslam kan minska sårbarheten och bidra till en effektivare resurshushållning och mindre negativ klimatpåverkan även i framtiden. Det kan vara ett viktigt komplement till betänkandets förslag att bygga beredskapslager för mineralgödsel. Stadskontoret håller med miljönämnden i att beredskapslager inte bör hindra utvecklingen av mer effektiva och resurssnåla lösningar för mer cirkulära modeller för växtnäringsförsörjning på lång sikt.

7 Kritiska beroenden till andra sektorer (7.1 – 7.3)

Utredningen hänvisar till SOU 2021:67 ”Vägen mot fossiloberoende jordbruk” som påpekar att den bästa livsmedelsberedskapspolitiken för ett nytt civilt försvar är att införa politiska styrmedel och genomföra satsningar för att snabba på omställningen till ett fossilfritt lantbruk. Detta skulle också väsentligt minska jordbrukets negativa klimatpåverkan. Stadskontoret håller med men anser, liksom miljönämnden, att föreliggande utredning saknar konkreta åtgärder för att realisera en sådan omställning.

För att öka beredskapen och minska sårbarheten behöver också elförsörjningen säkras. I synnerhet i södra Sverige där en stor del av primärproduktion och livsmedelsindustri är lokaliserad. Stadskontoret anser att möjligheten till lokal elförsörjning genom till exempel vindkraft och solcellsanläggningar också kan minska sårbarheten i elförsörjningen. Produktionen av lokal sol- och vindkraft förhindras normalt av att det lokala elnätet inte är dimensionerat för att ta emot stora elmängder från sina kunder. Elnätet bör därför överdimensioneras och upprustas för att klara av denna nya årstidsberoende produktion. Jordbrukaren kan då ytterligare diversifiera sitt jordbruk genom en ökad intäktsström. Mer lokal elproduktion ökar också möjligheten till så kallad ö-drift (ö-drift innebär att elproduktionsanläggningar tillsammans med elanvändare drivs i ett geografiskt avgränsat elektriskt nät, utan koppling till det omkringliggande nätet).

Stadskontoret ser även att lokal biogasproduktion är viktig för att minska klimatpåverkan och beroendet av importerad naturgas som används av livsmedelsindustrin i sydvästra Sverige. Ökad biogasproduktion genererar också biogödsel som kan bidra till att minska beroendet av mineralgödsel.

7.5 Dricksvatten är en kritisk insatsvara samt 12.3.3 Vissa begrepp ska förklaras i lagen

Stadskontoret föreslår att Landsbygds- och infrastrukturdepartementet beaktar behovet av förmågehöjning och kontinuitetslösningar för verksamheter med ett kritiskt beroende av dricksvatten, som överstiger hushållsändamål.

Stadskontoret menar att utredaren bör beakta att en huvudman för en allmän va-anläggning inte utan särskilt åtagande är skyldig att tillhandahålla vattentjänster med annan kvalitet och kvantitet än vad som normalt behövs för hushållsändamål. Det innebär att aktörer inom till exempel livsmedelskedjan som inte har robusta enskilda dricksvattenanläggningar kan mötas av en avsevärd skillnad vad gäller till exempel tryck, volym och tillgänglighet av dricksvatten vid en störning i den allmänna va-anläggningen.

Stadskontoret vill i sammanhanget göra medskicket att kostnader för att säkerställa en robust dricksvattenförsörjning i krissituationer, höjd beredskap och ytterst krig kan bli mycket kostsamt oavsett om man betraktar dricksvattnet som ett livsmedel eller som en kritisk insatsvara för livsmedelsproduktion.

Stadskontoret beklagar att dricksvattenförsörjning inte ingår i den aktuella utredningen. Stadskontoret konstaterar att nödvändigt livsmedel i utredningen definieras som livsmedel som tillgodoser befolkningens behov av energi. Stadskontoret instämmer i VA Syds synpunkter att även om dricksvatten inte är någon energikälla bör det ändå betraktas som ett nödvändigt livsmedel.

12.2 Ett mål för livsmedelsberedskapen

Stadskontoret anser att målet att säkerställa att hela befolkningen över tid har tillgång till nödvändiga livsmedel vid en allvarlig störning eller en överhängande risk för en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen är viktigt och angeläget. För den aktör som får uppdraget att säkra livsmedelsförsörjningen på kommunal nivå krävs emellertid tydliga dimensionerande planeringsförutsättningar såsom vilken förmåga som ska uppnås. Inte minst för att undvika att förmågan annars riskerar variera i olika delar av landet.

13.1 Den enskildes förmåga bör stärkas

Stadskontoret instämmer med utredningen att enskilda bör ha livsmedel motsvarande minst en veckas förbrukning. Liksom att regeringen bör överväga att ge Myndigheten

för samhällsskydd och beredskap samt Livsmedelsverket i uppdrag att föreslå insatser i syfte att förbereda befolkningen på situationer med livsmedelsbrist.

Stadskontoret vill poängtera att hållbara konsumtionsmönster behövs för att minska matens klimatpåverkan. Stadskontoret instämmer med miljönämnden i att konsumtion av växtbaserad kost även är bra ur beredskapssynpunkt då vegetabilier är mindre resurskrävande att producera än animaliska livsmedel. Den inhemska jordbruksmarken kan också föda fler människor om mindre andel av den används till foderproduktion.

Andra förmågor som kan bli viktiga vid mer långvariga kriser är kunskap om hur man odlar, förädlar, bevarar och tillagar sin egen mat. En viktig beredskapsinsats kan vara att öka medborgarnas kunskaper inom dessa områden.

13.2 Kontinuitet i måltidsverksamheter bör säkerställas

Stadskontoret är positiv till utredningens förslag om att kontinuitet i måltidsverksamhet bör säkerställas. Stadskontoret instämmer med servicenämnden kring att det är rimligt att tydliggöra en minimiperiod för hur länge en aktör ska ha beredskap för att upprätthålla sin måltidsverksamhet. Stadskontoret anser också att ett sådant ansvar även bör inkludera privata utförare av offentlig verksamhet.

13.3 Kommuner ska få ett ansvar för lokal livsmedelsberedskap

Utredaren konstaterar att information om befolkning och näringsliv, lokal livsmedelsproduktion, transportmöjligheter samt vissa samhällsviktiga verksamheter har betydelse för identifiering av ändamålsenliga beredskapsåtgärder.

Stadskontoret anser att det är angeläget att kommunerna får den kunskap som krävs för att kunna axla ansvaret. Exempelvis kan det vara kunskap om den samhällsviktiga verksamhet som finns i kommunen. Det bör vara beredskapsmyndigheternas ansvar att identifiera de verksamheter som den aktör som utses som ansvarig utförare av lokal livsmedelsberedskap ska inkludera i planeringen. Stadskontoret hänvisar här till förordning (2022:524) om statliga myndigheters beredskap som i 7 § fastslår att varje myndighet ska identifiera samhällsviktig verksamhet inom myndighetens ansvarsområde.

13.3.1 Analysera befolkningens behov

Stadskontoret ser utmaningar med att analysera de behov som kan uppstå för befolkningen i kommunen vid en allvarlig störning i livsmedelsförsörjningen. Det gäller även för de grupper kommunen redan har ett ansvar för. En svårighet handlar exempelvis om att samköra data över de olika sekretessområden som kommunens förvaltningar utgör. En annan utmaning är att i behovsanalysen inkludera potentiella förflyttningar från andra områden som görs på grund av exempelvis naturkatastrofer. Det kräver nationellt och regionalt analysstöd av beredskapsmyndigheter.

13.3.2 Planera för distribution av livsmedel

I utredningen föreslås det att kommunen ska utse platser för alternativ distribution av livsmedel. Stadskontoret ser det som centralt att kommunerna är delaktiga i att planera för distribution av livsmedel. Det är samtidigt angeläget att planeringen inte endast görs med utgångspunkt i varje enskild kommun då det är viktigt att uppnå ett effektivt nationellt system som inte fastnar vid kommungränser. Det är positivt att samverkan mellan kommuner föreslås för effektivt resursutnyttjande. Det är dock tveksamt om detta effektivast byggs upp underifrån. Det gäller inte minst kontakten mot näringslivet och då framför allt mot de stora livsmedelskedjorna som har centraliserad distribution. Här bör i så fall regionalt och nationellt stöd ges. Detta för att såväl öka effektiviteten som att minimera risken för att förmågan varierar mellan kommunerna. Även länsstyrelsen, vilken ingår i beredskapssektorn Livsmedelsförsörjning och dricksvatten, borde ges en tydligare roll i syfte att stärka samverkan regionalt. Länsstyrelsen har även möjlighet att be företag att delta i totalförsvarsplaneringen.

Stadskontoret ser en utmaning gällande konkurrensneutralitet när det kommer till att kommunen i planeringen behöver involvera specifika, enstaka leverantörer eller livsmedelsbutiker. Dessa utmaningar behöver utredas vidare. Frågan om konkurrensneutrala åtgärder lyfts visserligen i utredningen men då endast specifikt i samband med den möjliga åtgärden att vissa livsmedelsbutiker utpekas till beredskapsbutiker.

I utredningen finns ett flertal förslag om hur kommunerna kan stärka livsmedelsberedskapen. Stadskontoret anser att även om förslagen är konkreta är de inte alltid lämpliga eller realistiska. För att förslagen i vägledningen välförankrade är det angeläget att Livsmedelsverket samverkar med kommunerna i framtagandet.

13.3.3 Vidta åtgärder vid allvarliga störningar

Stadskontoret anser att det är otydligt i utredningen vilken effekt som ska uppnås av den utsedda ansvariga aktören för lokal livsmedelsberedskap. Det finns ett behov av att klargöra detta och ge nödvändiga planeringsförutsättningar genom att förse aktören med relevant information och stöd samt säkerställa att förmågan kan uppnås genom långsiktig finansiering.

13.3.5 Vägledning och uppföljning

Stadskontoret menar att det är angeläget att Livsmedelsverkets vägledning förmedlar kunskap till kommunerna om hur behovsanalysen och planeringsarbetet bör genomföras och att den ger förslag på lämpliga åtgärder vid allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen. Det är även viktigt att det finns kommunal representation i framtagandet av vägledningen liksom i det nationella livsmedelsberedskapsråd som föreslås att inrättas.

Stadskontoret anser att det är avgörande att det finns en nationell helhetsbild. Därför bör informationsinsamlingen samordnas med annan rapportering som sker om krisberedskap och försörjningsberedskap och inte delas upp på olika aktörer.

I arbetet med att följa upp kommunerna är det angeläget att rapporteringsarbetet och rapporteringsvägar minimeras. Det finns ett förslag i Modell för svensk försörjningsberedskap där kommunerna lämnar information till länsstyrelsen. Stadskontoret menar att rapporteringen för livsmedelsberedskap behöver harmoniera med den utredningens förslag. Stadskontoret anser också, i linje med hälsa-, vård- och omsorgsnämndens yttrande, att lämpliga digitala system som säkerställer informationssäkerhet är en förutsättning för att lämna ut information till berörda myndigheter.

14.2 Ett nationellt livsmedelsberedskapsråd ska inrättas

Stadskontoret ser positivt på att ett nationellt livsmedelsberedskapsråd inrättas. Det är dock angeläget att det finns kommunal representation i rådet.

15.6 Livsmedelsbutiker bör vidta beredskapsåtgärder

Stadskontoret ser det som positivt att Livsmedelsverket får i uppdrag att kartlägga livsmedelsbutikernas förmåga att motstå allvarliga störningar och tillsammans med berörda aktörer identifiera åtgärder för att upprätthålla distributionen av nödvändiga livsmedel under störda förhållanden. Ett eventuellt utpekande av beredskapsbutiker reser dock frågor om snedvridning av konkurrens, otillåtet statsstöd eller gynnande av enskild näringsidkare enligt kommunallagen vilket stadskontoret menar bör analyseras närmare.

16.1 En funktion för att tidigt upptäcka hot ska inrättas

Stadskontoret ser positivt på att en nationell funktion med uppgift att tidigt upptäcka hot mot livsmedelsförsörjningen inrättas inom Livsmedelsverket. Stadskontoret ställer sig också positiv till att Livsmedelsverket får i uppgift att leda arbetet med att samordna samhällets beredskapsåtgärder vid allvarliga störningar eller överhängande risk för allvarliga störningar i livsmedelsförsörjningen.

17 Frågor om sekretess

Stadskontoret instämmer i utredningens bedömning att det finns behov av att införa ett motsvarande sekretesskydd i kommuners verksamhet med livsmedelsberedskap likt det som gäller för att skydda enskilda intressen som faller utanför beredskapsarbetet enligt Lag (2006:544) om kommuners och regioners åtgärder inför och vid extraordinära händelser i fredstid och höjd beredskap.

18 Finansiering

Stadskontoret är positiv till att finansieringen av livsmedelsberedskapen belastar

statsbudgeten. Statens planeringsförutsättningar och ambitioner behöver dock sättas i relation till den beslutade finansieringen. Det är högst tveksamt om förslaget på 250 miljoner för samtliga kommuner är tillräckligt för att ge de effekter som förväntas. Särskilt i det fall att det är tänkt att alla kommuner ska få lika stor ersättning. Stadskontoret menar att Livsmedelsverkets vägledning för kommunernas arbete samt den uppföljning som är tänkt att ske behöver ta hänsyn till medelsfördelningen.

Övriga synpunkter

Stadskontoret anser att det är viktigt att livsmedelsberedskapsmålen och miljömålen går hand i hand för att undvika målkonflikter. En rik biologisk mångfald i odlingslandskapet kan öka resiliensen och bidra med viktiga ekosystemtjänster, vilket kan vara väsentligt till exempel i en situation då man inte har tillgång till kemiska bekämpningsmedel. Stadskontoret efterlyser fler skrivningar om miljömålssystemet i utredningen. Stadskontoret ser det som en tydlig brist att miljömålet ”Rikt odlingslandskap” helt saknas i utredningen.

Stadskontoret ser slutligen beröringspunkter mellan denna utredning och andra tidigare samt pågående utredningar, exempelvis svensk modell för försörjningsberedskap (2023:50), utredningen om kommuners och regioners grundläggande ansvar inför och under fredstida kriser och höjd beredskap (Dir 2023:51) samt utredningen om ökad beredskap i leveranser av vattentjänster (Dir 2022:127). Stadskontoret ser det som angeläget att dessa utredningar samordnas.

Ansvariga

Per-Erik Ebbeståhl Avdelningschef
Magdalena Bondeson Sektionschef
Andreas Norbrant Stadsdirektör